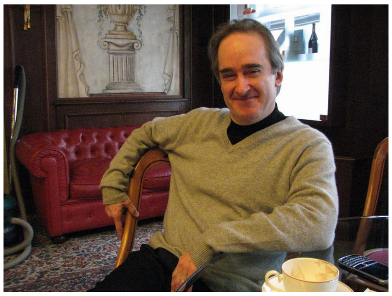
PRIMUL DRAMATURG ESTE COMPOZITORUL – interviu cu maestrul JAMES CONLON

(Costin Popa – 1 martie 2010)

Cu sufletul şi inima

COSTIN POPA : Maestre Conlon, ne aflăm la Milano, unde dirijaţi actuala serie de spectacole cu „Rigoletto”. Sunteţi pentru prima dată la Scala?

JAMES CONLON: Nu, dar este prima producţie pe care o conduc integral. Am debutat în 1993 cu **Oberon** de Weber, apoi în 2001 am dirijat **Wozzeck** de Berg iar în 2003 **Eine florentinische Tragödie** de Zemlinsky, în cuplaj cu **Gianni Schicchi** de Puccini.

C. P.: Dar acum, în premieră, Verdi. Cum îl gândiţi?

J. C.: Nu am nici o concepţie particulară, dirijez aşa cum îmi spun sufletul şi inima. L-am iubit toată viaţa. Prima mea experienţă în muzica clasică a fost un spectacol cu **La Traviata**, când aveam 11 ani. La 12 ani m-am îndrăgostit de **Rigoletto** şi până acum am dirijat 14 titluri verdiene în 44 de producţii, în total cam 330 spectacole. Dacă adaug **Messa da Requiem** şi **Quattro pezzi sacri** sunt aproape 350 de apariţii. Întreaga viaţă am dirijat Verdi şi când fac muzică mă gândesc numai la ea, indiferent dacă mă aflu la Scala sau la Metropolitan. Încerc să redau totul cât pot de bine, cu intelectul, sufletul şi trupul meu. La fel a fost mereu, la fel este şi acum, şi oriunde.

C. P.: Cum gestionaţi totuşi specificităţile de la Scala, de la Metropolitan?

J. C.: Când ai dirijat atât de multe orchestre ca mine, eşti obişnuit cu orice situaţie, cu natura sunetului, a ansamblului, cu relaţia dintre lucrare şi realizarea dramatică. La Scala toată lumea ştie **Rigoletto**, a crescut cu el. Aici simţi într-adevăr fluxul muzicii în complexitatea lui...

C. P.: ...şi sunetul orchestrei...

J. C.: ...superba moliciune a corzilor, extraordinar de frumos cântatele solo-uri de violoncel, de oboi ş.a.m.d.

„M-am îndrăgostit de Europa”

C. P.: Aţi dirijat ani de zile în Germania Orchestra Gürzenich din Köln, aţi fost director muzical al Operei Naţionale din Paris, deci aţi avut funcţii foarte importante. Cum au interferat cele două poziţii, în două ţări diferite, cu propriul dvs. stil?

J. C.: Sunt foarte interesat de cultură, nu numai de muzică. M-am născut la New York şi prima mea călătorie în străinătate a fost la 21 de ani, când m-am îndrăgostit de Europa, de Austria şi Germania. Asta m-a făcut să accept primul job, prima orchestră europeană. Am vrut să mă cufund în particularităţile stilurilor, să învăţ la faţa locului. Am ales Germania pentru că voiam să dirijez toate operele lui Wagner, apoi Mozart şi Richard Strauss. Sigur că şi noi făceam muzică valabilă

în America dar cei 13 ani petrecuţi în Germania au însemnat imens pentru cunoaşterea muzicii de acolo, pentru sensibilitatea mea faţă de ea. Acelaşi lucru s-a petrecut şi în Franţa, unde am început să studiez muzica franceză în 1980, când aveam 30 de ani. Aşa că în 1995, când am ajuns la Opera din Paris, dobândisem destulă experienţă în stilistica franceză. De altfel, la New York, în timpul studiilor, am avut un profesor francez de dirijat, Jean Morrel, pedagog faimos care l-a învăţat şi pe Leonard Bernstein, deci am avut multă influenţă franceză. Cum spuneam, sunt foarte interesat de cultură, limbă, relaţiile dintre sunetele limbii şi ale muzicii. Trăind în Europa mai mult de 20 de ani am avut posibilitatea să mă perfecţionez.

C. P.: Acum sunteţi director muzical al Operei din Los Angeles, director al Festivalurilor Ravinia şi Cincinnati din Statele Unite. Vorbeaţi de Wagner. În aceşti ani aţi avut mari proiecte la Los Angeles, mai precis „Ring"-ul.

J. C.: L-am terminat. În aprilie vom monta **Amurgul zeilor**, în mai vom repeta întreaga **Tetralogie** pe care o vom da de trei ori, începând cu luna iunie. Aceasta va fi prima integrală a **Ring**-ului la Los Angeles.

C. P.: Cum aţi lucrat cu regizorul german pe care l-aţi ales, Achim Freyer?

J. C.: A fost foarte stimulativ. Este realmente un artist, bun cunoscător al subiectului, cu remarcabil vocabular vizual. Cât despre producţiile lui wagneriene, unora le plac, altora nu, dar eu am găsit extrem de interesantă colaborarea cu el.

Armonia cu natura muzicii

C. P.: Credeţi în regizorii care vin din mediul teatral? Este un subiect controversat, unii nu cunosc, nu simt muzica. Cred că aţi avut de-a face şi cu asemenea persoane.

J. C.: Este în primul rând o chestiune de chimism. Iubesc teatrul şi cred că un regizor venit din acel spaţiu poate monta bine operă. De fapt, extinzând, nu-mi place nici termenul de dirijor de operă pentru că înainte, toţi şefii de orchestră făceau şi operă, şi repertoriu simfonic. Nu cred că cineva îl întreba pe Mahler dacă este dirijor de operă sau de muzică simfonică. Sau pe Toscanini, Klemperer, Bruno Walter. În zilele noastre Levine, Abbado, Muti dirijează ambele genuri. Toată viaţa am făcut cam 50% simfonic, 50% operă. Dacă însă nu ai nicio sensibilitate pentru teatru, dacă nu iubeşti dramaticul, vocea umană sau poezia textului, desigur că nu ar trebui să dirijezi operă. Să revin la întrebarea dvs. despre regizori. Cred în arta teatrală şi mă declar pentru inovaţii. În mod absolut.

C. P.: Chiar aşa?

J. C.: O secundă! Cu anumite restricţii: se poate face orice pe scenă cu interpreţii, cu condiţia să fie în armonie cu intenţiile compozitorului, cu natura muzicii. Din păcate, se întâmplă şi invers şi atunci rejectez orice producţie unde totul este aleatoriu, fără nicio legătură cu partitura. Pentru mine, drama trebuie să meargă în pas cu sunetul, trebuie să fii onest şi să recunoşti că primul dramaturg este întotdeauna compozitorul. Desigur că întâlneşti regizori care merg contra muzicii sau, cum spuneaţi, care nu au cunoştinţe şi, chiar mai mult, sunt complet insensibili la modul în care o scenă este construită din punct de vedere muzical. Totuşi nu trebuie neapărat să fie muzician.

Dar eu apreciez un regizor sensibil la arta sonoră, la cerinţele cântăreţilor sau ale dirijorului. Ideal este atunci cînd teatrul şi muzica merg perfect împreună. Dar asta ar fi într-o lume ideală.

C. P.: La Los Angeles, în momentul în care selectaţi regizorii, sunteţi atent la acest lucru? Împreună cu directorul general Plácido Domingo aveţi grijă să nu produceţi ceva prea controversat? Deşi „Ring”-ul de acum...

J. C.: La Los Angeles publicul este diferit. Ring-ul este un lucru de calitate şi spectatorii au venit, chiar au revenit la spectacole. Oraşul nu are tradiţie de operă, am sărbătorit abia 25 de ani de existenţă a companiei, deci este şi o atmosferă tânără, cu idei foarte puternice, aşa că suntem capabili să prezentăm lucruri foarte diferite faţă de Europa. În manieră controversată sau nu.

C. P.: O şansă.

J. C.: Da, probabil ştiţi că am depus mari eforturi şi multă energie să revigorez muzică interzisă de nazişti, demers care este foarte dificil de îndeplinit în multe oraşe de la noi. Suntem singura mare companie din America, care am prezentat asemenea opere.

Un proiect important

C. P.: Ciclul „Recovered Voices”, care a intrat în al patrulea an de derulare.

J. C.: Existase doar o realizare ocazională cu **Die tote Stadt**, pentru că Erich Wolfgang Korngold este un compozitor vestit în America, dar nu pentru partiturile lirice ci pentru muzica de film. Sunt foarte mândru că Los Angeles Opera a fost primul teatru care a produs-o. Am reprezentat titluri de Alexander von Zemlinsky (**Eine florentinische Tragödie** şi **Der Zwerg**), Viktor Ullmann (**Der zerbrochene Krug**, după Kleist), Walter Braunfels (**Die Vögel**, după Aristofan), în aprilie urmează **Die Gezeichneten** de Franz Schreker, prima producţie a unei opere a compozitorului austriac în cele două Americi. În primul an, am început prin a prezenta fragmente din şase opere care urmau a fi montate, am ţinut prelegeri publicului, ca să ştie despre ce este vorba.

C. P.: Veţi continua anul viitor?

J. C.: Aşa cum fac multe companii lirice, vom implica tineri cântăreţi care vor interpreta **Der Kaiser von Atlantis** de Ullmann, operă compusă între 1943 şi 1944 în lagărul de concentrare Theresienstadt. La scurt timp după ce a terminat-o, compozitorul a murit la Auschwitz. Cred că este important să introducem tineri în această muzică, pentru că ei sunt cei care o vor transmite următoarelor generaţii. Vom folosi şi orchestre de studenţi de la Juilliard School of Music şi Tanglewood Institute. Ori de câte ori am ocazia să lucrez cu ansambluri de tineri, le prezint această muzică.

C. P.: Prietenul meu George T. Zorapapel de la Los Angeles, mare fan de operă, mi-a spus că proiectul „Recovered voices” a fost foarte bine primit.

J. C.: Când am văzut publicul la sfârşitul lui Der Zwerg, operă necunoscută, strigând cu acelaşi entuziasm ca după Boema, trebuie să recunosc, nu din vanitate, că am avut o mare satisfacţie.

Marele Leo Nucci, măiastra Elena Moşuc şi formidabilul Plácido Domingo

C. P.: Maestre Conlon, să revenim la Milano. Spuneţi-mi câteva cuvinte despre distribuţia din „Rigoletto”.

J. C.: L-am avut pe unul dintre cei mai mari baritoni ai epocii, Leo Nucci, care nu mai necesită nicio prezentare. Nu este numai un mare cântăreţ ci şi un mare artist, muzician, o uriaşă personalitate şi un fenomen ca la 68 de ani să fie capabil de asemenea performanţă. Sunt extraordinar de norocos să-i cunosc pe aceşti doi mari artişti, Leo şi Plácido, amândoi campioni de longevitate artistică. Am făcut împreună cu Nucci acum mulţi ani, la Chicago **Forţa destinului**, şi de atunci suntem prieteni, ca şi soţia lui, Adriana, cu soţia mea, Jennifer. Pe Elena Moşuc am întâlnit-o pentru prima oară. Este o cântăreaţă mai tânără, dar cu mare măiestrie în orice aspect al cântului, al muzicii. Ceea ce m-a impresionat este adânca muzicalitate şi preocuparea de a fi exact cum trebuie din toate punctele de vedere artistice. Am lucrat cu ea şi este formidabil cum îşi aminteşte cele mai mici detalii. Este o mare artistă şi aţi văzut ce mare succes a avut la public. Pe deplin meritat.

C. P.: Este la ea acasă în acest repertoriu, combinând rafinamentul expresiei cu spectaculozitatea acutelor...

J. C.: Sunt evidente pasiunea şi puternica ei personalitate în cânt, ori asta nu se învaţă, vine din interior.

C. P.: Şi tenorii?

J. C.: Stefano Secco şi mai tânărul Gianluca Terranova; cu Stefano Secco am lucrat de mai multe ori, am făcut **Luisa Miller, Simon Boccanegra, Messa da Requiem, Rigoletto**. Pe Terranova l-am întâlnit pentru prima dată, este un tânăr promiţător.

C. P.: Zilele acestea Plácido Domingo a fost Simon Boccanegra la Metropolitan. Ce părere aveţi despre această întoarcere a lui la rolurile de bariton, în fond a mai cântat ca bariton pe când era foarte tânăr?

J. C.: Cred că este formidabil. N-am fost de faţă la spectacolele de la Berlin sau New York dar toţi prietenii, inclusiv soţia mea, mi-au spus că a fost absolut incredibil ceea ce a reuşit să facă în rol. Personal sunt foarte fericit, pentru că **Simon Boccanegra** este una din operele mele favorite. De când lucrăm împreună la Los Angeles, îl cunosc bine pe Plácido, este foarte inteligent, ştie ce poate, aşa încât... de ce nu?

C. P.: Are Domingo suficient timp să conducă simultan Operele din Los Angeles şi Washington, să cânte, să dirijeze?

J. C.: Plácido a fost întotdeauna aşa, este o personalitate formidabilă, extrem de iubită la Los Angeles şi lucrăm minunat împreună. De fapt unul dintre lucrurile extraordinare la Opera din Los Angeles este modul minunat în care oamenii lucrează unii cu alţii, iar Plácido şi cu mine încercăm să menţinem lucrurile aşa, cu entuziasm, prietenie, disciplină, muncim din greu dar într-o atmosferă plăcută, ca într-o familie. Toată lumea are grijă de toată lumea. Plácido, ca simbol, este parte din asta, este foarte prietenos, amical, iar când este plecat, toţi lucrăm şi mai intens. Am

variate responsibilităţi, mi le asum, există şi multă creativitate, pentru mine este o situaţie minunată.

Pe urmele „Oedipe”-ului enescian

C. P.: Soţia dvs., soprana Jennifer Ringo, a fost în România acum câțiva ani, a cântat rolul Antigona în „Oedipe” sub bagheta lui Lawrence Foster la o ediţie a Festivalului Enescu.

J. C.: Aşa este, acum s-a retras de pe scenă, predă lecţii de canto. În weekend-ul când a fost în România, eu a trebuit să merg la Veneţia cu fiica mea cea mare, care avea atunci 9 ani şi juca într-un film prezentat la Bienala de la Veneţia.

C. P.: Vorbind de „Oedipe”, cunoaşteţi lucrarea?

J. C.: Da, Larry Foster imi este prieten şi coleg, vorbea mereu despre Oedipe şi România. Am urmărit câteva concerte la Paris, dar cunoaşterea mea este destul de superficială, nu am dirijat niciodată Enescu.

C. P.: Intenţionaţi să vă uitaţi mai atent în partitură? Poate pentru o producţie, undeva?

J. C.: Ar trebui întâi să văd dacă aş fi capabil să o fac, dar deocamdată ştiu pe cineva mult mai bun, Larry Foster.

C. P.: Vă mulțumesc mult pentru interviu, am fost fericit să discutăm.

J. C.: Domnule Popa, sunt încântat că ne-am întâlnit şi, dacă vreodată o să am ocazia să vin în România, unde nu am fost până acum, m-aş bucura să ne revedem.